PRZEGLĄD
ROLNICZY, HANDLOWY I PRZEMYSŁOWY

Pismo bezpłatne, wychodzące dwa razy na tydzień przy DZIENNIKU WARSZAWSKIM.

Nr 23.

WARSZAWA.— ŚRODA. Dnia 7 (19) marca 1856 roku.

DOBRA ZIEMSKIE KIJANY.

Opis statystyczno-rolniczy.

(Dalszy ciąg (*)).

Część druga.

Robocizna.

1.

Włościanie.

Włościanie tutejsi dosyć są zamożni, albowiem mają bardzo przyjazną miejscowość w blizkości rzeki; grunta ich są po największéj części pszenne, do uprawy łatwe; łąki nadwieprzańskie, pastwiska obszerne, również mają blizkie i korzystne zbywanie wszelkich produktów w *Lublinie* zapewnione. Do powiększenia ich zamożności, niemało się także przyczyniają nieustające teraz zarobki, może nawet za wielkie, lecz nadzwyczaj rzetelnie i natychmiastowo wypłacane.

Włościanie dóbr Kijany, dzielą się na gospodarzy trzydniowych sprzężajnych i na gospodarzy dwudniowych sprzężajnych. Odrabiają oni pańszczyznę albo końmi, albo wołami, stósownie do posiadanego inwentarza, nieposiadającemu zaś wcale roboczego inwentarza, dozwala się odrabiać 3 dni pieszo za 2 sprzężajem.

Oprócz robocizny, obowiązani są dawać następujące daniny:

Gospodarze 3-dniowi dają 1 kapłona, 6 kur i 5 motków uprząść, przytém podatków stałych rs. 2 kop. 77½.

Gospodarze dwu-dniowi dają: 1 kapłona, 3 kury i 3 motki przędą, przyczém podatku stałego rs. 2 płacą. Co do opłacania składki ogniowéj i podatków niestałych;— tak jedni jako i drudzy stósownie do poleceń wyższéj władzy, takowe we właściwych terminach opłacają.

Uposażeni są jak następuje:

Trzydniowi mają gruntu ornego 16 morgów 200 prętowych. Łąki 2½ do 3 morgów, stósownie w jakiéj są wsi lub rodzaju łąki posiadanéj, przytém mają dozwoloną zbieraninę w lasach i wspólne pastwisko.

Dwudniowi, mają gruntu ornego 10 mor. 150 pr. Łąk 2 morgi wolną zbieraninę i pastwisko wspólne.

Załogę mają dworską, składającą się z pary wołów lub koni, jednéj krowy, trzech owiec, sochy, brony, woza i t. d., oraz cały zasiew ozimy jary.

Wszyscy ci rolnicy, stanowią pierwszy rodzaj włościan i są zwani gospodarzami pańszczyznianemi.

(*) Patrz Nr. 18, 19, 20 i 22 Przeglądu.

Drugi zaś rodzaj składać będą zarobnicy (których dotychczas miéjscowych jest bardzo mało), zostaną oni umieszczeni w 16 osmakach z kamienia porządnie murowanych, których jest już 5 zajętych. Każda familja będzie miała mieszkanie, z obszernéj izby i komory złożone, chlewek i 100 prętów ogrodu, płacąc z tego czynsz; utrzymywać się będzie z zarobkowania na miejscu przy fabrykach, cukrowni, żniwie, sianobraniu, pieleniu buraków i t. p. pracach gospodarskich.

2.

Ilość pańszczyzny.

Do realności Kijany należą wsie: 1) Stoczek, 2) Kijany bliższe, 3) Kijany dalsze, 4) Januszówka, 5) Wólka Kijańska.

Wsie te wszystkie liczą 64 dymów, w tych gospodarzy trzydniowych jest 23, dwudniowych 37. Są oni rozłożeni po wsiach jak następuje:

	dymów:		gosp. 3-dn.:		gosp. 2-dn.:
W Stoczku . . .	12	—	6	—	6
W Kijanach bliższych	10	—	4	—	6
W Kijanach dalszych.	8	—	4	—	4
W Januszówce . .	12	—	4	—	6
W Wólce Kijańskiéj	22	—	5	—	15
Razem	64	—	23	—	37

W Januszówce i Wólce Kijańskiéj są 4 dymy zamieszkałe przez zarobników nieodrabiających pańszczyzny.

23 gospodarzy 3-dniowych, robi dni na tydzień 69.
37 „ 2-dniowych, „ 74.

Razem tygodniowo dni sprzężajnych 143.

Rocznie zatém 7020 dni pańszczyzny. Pańszczyzny pieszéj niema wcale, oprócz przypadkowéj zamiennéj.

Pańszczyzna sprzężajna dawniéj używaną była do wszelkich czynności gospodarskich i rolniczych, a zawsze okazywała się niedostateczną; do obrobienia zaś tak znakomitéj przestrzeni gruntów ornych, dopomagały jéj inne folwarki dóbr Lubartowskich, lecz teraz gdy Kijany zostały własnością oddzielną od wielkiéj całości, nie mogąc się już spodziewać najmniejszéj obcéj pomocy, zaopatrzone zostały licznym i silnym inwentarzem roboczym, dostatecznym do zupełnego obrobienia gruntów folwarcznych;— pańszczyzna zaś używana jest do wywożenia drzewa z lasu, gnojów, zwózki cegły, kamieni, odstaw zbóż; od uprawy zaś roli zupełnie jest usuniętą.

3.

Czeladź dworska.

Ogranicza się tylko do parobków czyli ratai i fornali, którzy są stale rocznie od św. Jana godzeni, żonaci, pobierają ordynarję, dostają mieszkanie, 150 prętów ogrodu; bezżennych dotąd nie ma. Fornali jest 14, ratai 26. Zasługi pobierają tak jedni jako i drudzy zupełnie równe, a wynoszące w pieniądzach złp. 90 (rsr. 13 kop. 50), ordynarji zboża korcy 12 garncy 16, to jest: pszenicy gar. 16, żyta kor. 6, jęczmienia kor. 3, grochu korzec 1, gryki korcy 2.

Oprócz powyższego wynagrodzenia, za nieskazitelność, pilność, trzeźwość, dokładność w wykonywaniu trudniejszych robót, dostają gratyfikację, która bywa rozmaita, jak: sukman, kożuch, pieniądze, i t. p. W roku up. 1853, cała czeladź dostała po sukmanie wartości 5 rs. Fornal ma sobie powierzoną czwórkę koni, 4 półszorki z wszelkiemi rekwizytami, 4 uździennice z łańcuchami, szczotkę, zgrzebło, worek, kubełek, wóz na żelaznych osiach, do którego należą 2 drabiny, 2 gnojownice, 4 luśnie i t. p. Za wszystkie te rzeczy po otaksowaniu sobie oddane i zapisane, jest pensją i osobą swoją odpowiedzialny.

Rataj odbiera 4 woły, 2 jarzma, 4 łańcuchy do wiązania wołów, pługi dwa i t. d., za co również jest odpowiedzialnym. Pomiędzy fornalami, jako i ratajami, jest po dwóch tak zwanych starszych, którzy czuwają nad innemi, mniejsze ich nadużycia sami prostują, w razach zaś ważniejszych raportują ekonomowi lub głównie zarządzającemu.

4.

Officjaliści i służący.

Wszyscy officjaliści i służący, jak się zaraz o tém przekonamy, są dobrze płatni, dawniejszym nawet podwyższono płacę, w celu, że tak powiem, aby ich do nadużyć nie zmuszać, bez których utrzymaćby się nie mogli.

Skład officjalistów jest następujący:

Ekonomów trzech, z tych dwóch na folwarku Kijany, a trzeci na Ludwikowie, odbierają codzienną dyspozycję od zarządzającego, dozorują wszelkich robót i na tychże dokładnie znać się, są obowiązani, w zimie doglądają inwentarzy i ogólnego porządku.

Gorzelany zastępuje pisarza prowentowego (gorzelnia bowiem jest nieczynną), ma sobie oddane klucze od spichrza i magazynu wódczanego, dozoruje wszelkich robót nadzwyczajnych.

Dwóch karbowych podobnie jak ekonomowie na osobnych folwarkach, dozorują młocki, porządku w stodołach i t. p. zatrudnień.

Szafmeister trudni się li tylko samemi owcami, pilnuje owczarzy i owczarzyków, pod jego okiem odbywają się wszystkie czynności z owcami.

Do służących należą:

1) *Pastuchy*, których jest 2ch, każdy w swéj oborze po wyjściu części wołów z parobkami, przysposabia paszę, oczyszcza żłoby, korytarze i inne sprzęty, pozostałemu inwentarzowi zadaje jeść.

2) *Owczarze* w liczbie 4ch, wykonywają zwykłe zotrudnienia, wskazane im przez szafmeistra.

3) *Trzech stróży*, 2ch w Kijanach, 1 w Ludwikowie, czuwają nad bezpieczeństwem od ognia i kradzieży, — dozór sobie mają powierzony nad sikawką i innemi ogniowemi sprzętami, przyczém przysposabiają drzewo do kuchni i dworu.

Etat rocznéj płacy i ordynarji wyżéj wymienionych officjalistów jest następujący:

Wyszczególnienie:	Płaca	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Groch	Gryka	Owies	Poślady	Razem
	Złp.	Kor.	Kor	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
Trzech ekonomów	2000	12	36	18	6	12	—	24	108
Gorzelany . . .	900	2	8	6	2	4	—	—	22
Leśniczy . . .	1200	2	10	6	1	3	30	—	52
Szafmeister . . .	1200	1	12	3	3	—	—	—	19
Dwóch karbowych	320	2	12	12	2	—	—	—	28
„ gajowych .	240	2	12	6	2	4	—	—	26
Czterech owczarzy	360	2	20	8	2	8	—	—	40
Dwóch pastuchów	180	1	12	6	2	4	—	—	25
Trzech stróży . .	270	1½	18	9	3	6	—	—	37½
14tu fornali . . .	1260	7	84	42	14	28	—	—	175
26ciu ratai . . .	2340	13	156	78	28	52	—	—	325
Kołodziéj . . .	400	—	—	—	—	—	—	—	20
Razem	10650	45½	380	194	63	121	30	24	877½

Etat zatém niższych officjalistów i służących, wynosi gotowizną 10650 złp. (rs. 1597 kop. 50), ordynarją w gotówce 25000 złp. (rsr. 3750) wynoszącą.

Cały etat roczny rs. 5347 kop. 50 wynosi.

Prócz officjalistów powyższym etatem objętych, są jeszcze w nim nieumieszczeni wyżsi urzędnicy, jako to: plenipotent JW. Jacobsa, rządzca dóbr, kasjer, zarazem rachmistrz, wójt gminy, dyrektor cukrowni, technik do ustawiania apparatów, budowniczy i pomocnik jego, konduktor. (D. c. n.)

ROLNICTWO.

GŁÓWNE ZASADY PRZEJŚCIA Z GOSPODARSTWA TRZYPOLOWEGO W PŁODOZMIAN oraz WSKAZANIE NIEDOKŁADNOŚCI Z PIERWSZEGO, A KORZYŚCI Z DRUGIEGO WYPŁYWAJĄCYCH.

Według najświeższych teorji popartych 12to-letnią praktyką, zebrał i napisał, Karol G. i Ludwik K. w 1855 roku.

(Dalszy ciąg Nr. 22 i poprzednich.)

Płodozmian dziewięcio-polowy.

1) Rzepak × × ×
2) Pszenica.
3) Groch.
4) Żyto.
5) Kartofle × × ×
6) Jęczmień.
7) Koniczyna.
8) Koniczyna.
9) Żyto.

albo:

1) Ugór × × ×
2) Ozimina.
3) Jęczmień.
4) Koniczyna.
5) Koniczyna.
6) Żyto, owies.

7) Kartofle × × ×
8) Groch.
9) Żyto.

albo:

1) Kartofle × × ×
2) Jęczmień.
3) Koniczyna.
4) Koniczyna.
5) Żyto.
6) Ugór × × ×
7) Ozimina.
8) Groch.
9) Ozimina.

Płodozmian dziesięcio-polowy.

1) Kartofle × × ×
2) Jęczmień.
3) Koniczyna.
4) Koniczyna.
5) Żyto.
6) Ugór × × ×
7) Ozimina.
8) Groch.
9) Ozimina.
10) Owies.

albo:

1) Ugór × × ×
2) Pszenica.
3) Groch.
4) Żyto.
5) Owies.
6) Rzepak × × ×
7) Pszenica.
8) Kartofle.
9) Jęczmień.
10) Koniczyna.

albo:

1) Kartofle × × ×
2) Jęczmień.
3) Koniczyna.
4) Koniczyna.
5) Żyto.
6) Rzepak × × ×
7) Pszenica.
8) Kartofle.
9) Groch.
10) Żyto.

Płodozmian jedenasto-polowy.

1) Kartofle × × ×
2) Jęczmień.
3) Koniczyna.
4) Koniczyna.
5) Żyto.
6) Ugór × × ×
7) Ozimina.
8) Kartofle.
9) Groch.
10) Ozimina.
11) Owies.

albo:

1) Rzepak × × ×
2) Pszenica.
3) Koniczyna.
4) Koniczyna.
5) Żyto.
6) Ugór × × ×
7) Pszenica.
8) Kartofle.
9) Groch.
10) Żyto.
11) Owies.

Płodozmian dwunasto-polowy.

1) Kartofle × × ×
2) Jęczmień.
3) Koniczyna.
4) Koniczyna.
5) Ozimina.
6) Owies.
7) Ugór × × ×
8) Ozimina.
9) Kartofle.
10) Groch.
11) Ozimina z koniczyną białą i trawami.
12) Pastwisko.

albo:

1) Kartofle × × ×
2) Jęczmień.
3) Koniczyna.
4) Koniczyna.
5) Ozimina.
6) Owies.
7) Rzepak × × ×
8) Pszenica.
9) Groch.
10) Ozimina.
11) Koniczyna biała.
12) Koniczyna biała.

Płodozmian trzynasto-polowy.

1) Ugór × × ×
2) Ozimina.
3) Jęczmień.
4) Koniczyna.
5) Koniczyna.
6) Ozimina,
7) Ugór × × ×

8) Ozimina.
9) Kartofle.
10) Groch.
11) Ozimina.
12) Owies.
13) Koniczyna biała.

albo:

1) Ugór × × ×
2) Ozimina.
3) Kartofle.
4) Jęczmień.
5) Koniczyna.
6) Koniczyna.
7) Ozimina.
8) Ugór × × ×
9) Ozimina.
10) Kartofle.
11) Groch.
12) Ozimina.
13) Owies. (D. c. n.)

Wiadomości bibliograficzne gospodarskie.

— W roku 1855, wyszło z druku dzieło pod tytułem: *Obrazy chemiczne z życia codziennego (Chemische Bilder aus täglichen Leben)*, wydane przez sławnego *Johnston'a* po angielsku, a przez *Wilhelma Hamma* po niemiecku napisane. Prześliczna edycja z drzeworytami, godnie odpowiada ciekawemu przedmiotowi ze stanowiska popularnego skreślonemu. W księgarni *Henryka Natansona* w Warszawie kosztuje rs. 2 kop. 70 (złp. 18).

— Wkrótce nakładem księgarza *Merzbacha* w Warszawie, opuści prassę drukarską w 2ch tomach dzieło ś. p. *Oczapowskiego Michała*, b. Dyrektora instytutu gospodarstwa wiejskiego i leśnictwa w Marymoncie, pod tytułem: *Zarząd gospodarstwa wiejskiego*, z portretem autora i życiorysem przez *Adama Mieczyńskiego* napisanym, stanowiące tom XI i XII, czyli dokończenie dzieła: „*Gospodarstwo wiejskie, obejmujące wszystkie gałęzie przemysłu rolniczego.*“ Prenumerata kosztuje rs. 5 kop. 10.

Wiadomości handlowe.

Gdańsk 13 marca 1856 roku. — Popłoch, o którym ostatnie nasze sprawozdanie niosło wiadomość był tylko chwilowym i w zeszły poniedziałek na targu londyńskim 2 do 3 szyl. wyżéj na kwarterze pszenicy chętnie płacono; nie sprzedane dawniéj partje, łatwo dały się umieścić, a handel w ogólności wyraźne ożywienie objawiał.

W ciągu tygodnia przybyło do Londynu:

	Pszenicy,	Jęczm.	Owsa,	Żyta,	Bobu, Grochu	Siem. lnian. Rzep.	Mąki centn.
Z kraju:	7,507	5,601	17,682	—	1,281	—	29,201
Z zagranicy:	18,714	—	2,069	—	2,671	—	9,476

Targi prowincjonalne Szkockie i Irlandzkie, trzymały się lepiéj, albo z materjalną poprawą, albo z wyraźną ku poprawie dążnością.

We Francji upadek cen nietylko się zatrzymał, ale na głównych targach wartość mąki i pszenicy poszła w górę.

Za popędem pierwszych Europejskich placów, handel zbożowy powszechnie się ożywił, a tak spekulanci jak i konsumenci zaczynają do przekonania przychodzić, że po złym ostatnim zbiorze, w braku dawniéjszych zasobów, potrzeby będą ogromne, a źródła do ich pokrycia albo słabe, albo wątpliwe, a do nowego zbioru 6 do 7 miesięcy żyć potrzeba.

Na naszéj giełdzie żadnego ruchu; małe z lądowych dowozów partyjki stósownie do gatunku lub natrętności sprzedających, zwolna odchodzą. Od zeszłego wszakże tygodnia i żyto nieco się w cenie podniosło i pszenice chętniéjszych znajdowały kupców. Notowań jednak urzędowych uformować nie możemy, interesa bowiem ograniczały się do zaspokojenia potrzeb piekarskich, a żadne tranzakcje spekulacyjne nie miały miéjsca.

Czas mamy wietrzny, zimny, lecz piękny. Wisła w całéj długości puściła, ale dotąd od lodów nie jest jeszcze wolną.

K u r s a z a m i a n: — Londyn 6,23¹/₂, Amsterdam 102¹/₂, Hamburg 45¹/₄, Warszawa 94. Aleks. *Makowski* et comp.

Średnie ceny żywności na targach Warszawy i Pragi.

Od dnia 2 do 8 marca 1856 roku.

	Od rs.	Od kop.	Do rs.	Do k.		Od rs.	Od kop.	Do rs.	Do kop.
Żyta czetwert	12	54½			Siana fura 1-konna	3	—	4	80
Pszenicy „	16	42			„ „ 2-konna	4	20	7	—
Grochu	13	40			Słomy pud	—	22	—	—
„ cukrowego	14	26			„ fura zwycz.	2	65	3	90
Fasoli	14	38			Drzewa sosn. sążeń	7	44	—	—
Gryki	8	61			Wół dobry	43	—	86	—
Jęczmienia	9	71			„ średni	32	—	41	—
Owsa	6	1½			„ lichy	29	70	—	—
Mąki pszen. przed. pud	3	—			Ciele	3	70	—	—
„ ordynarnéj	—	—			Baran	—	—	—	—
„ żytnéj pytlowéj	1	78			Wieprz dobry	19	—	30	—
„ gryczanéj	2	10			„ średni	14	—	18	—
Kaszy jaglanéj	19	6			„ lichy	13	50	—	—
„ gryczanéj zw.	15	62			Masła pud	8	70	—	—
„ drobnéj	27	6			Słoniny „	7	—	—	—
„ jęczm. perł.	24	60			Kartofli czetwert	4	67	—	—
„ „ ordyn.	12	42			Okowity wiadro	4	97	—	—
Siana pud	—	31			Szumówki wiadro	2	99	—	—

Sprowadzono w dniu 14 marca r. b. 1856 z Cesarstwa Rossyjskiego przez tutejszych kupców: wołów sztuk 288, z różnych miejsc Królestwa 71, ogółem wołów sztuk 359, wieprzy 1212, cieląt 1520, z tych zakupili rzeźnicy tutejsi wołów sztuk 304, wieprzy 1051.

W upłynionym tygodniu sprowadzono do Warszawy (prócz tego co w spichrzach znajduje się): żyta czetwerti 944, Pszenicy czet. 1870, jęczmienia czet. 768, Owsa czet. 1821, Grochu czet. 437, Gryki czet. 510. Kaszy jęczmiennéj czet. 210, kartofli 450, Siana pudów 13,450, Słomy pudów 5805.

KURS GIEŁDY WARSZAWSKIEJ.

Dnia 6 (18) marca 1856 roku.		ŻĄDAJĄ Rs.	ŻĄDAJĄ kop.	DAJĄ Rs.	DAJĄ kop.
M O N E T Y.					
Pół-Imperyały		5	32½	5	32½
Hollenderskie dukaty nowe		—	—	—	—
P A P I E R Y.					
Obligi skarbowe 4-proc. za 100 rs. oprócz kuponu		84	63	—	—
Listy zast. białe II okresu (oprócz kuponu) za 100 zł.		—	—	—	—
„ „ „ III „ „ „ za 15 rs.		15	—	14	96
„ „ Serye wylosowane.		—	—	—	—
Obligacye cząstkowe na 500 zł. oprócz kuponu		—	—	—	—
Certyfikaty Banku lit. B. na 200 zł. bez procentu.		—	—	—	—
Dowody Kom. Centr. Likwid. za 100 zł.		—	—	—	—
Nowa rosyjska pożyczka z r. 1854 oprócz kuponu		98	82½	—	—
W E X L E.					
Berlin 100 talarów	2 m.	95	70	95	55
Gdańsk 100 tal.	2 m.	—	—	—	—
Hamburg 300 BMk.	2 m.	146	70	—	—
Londyn 1 funt sterl.	3 m.	6	57½	—	—
Petersburg 100 rs.	1 m.	—	—	100	—
Paryż 300 franków	2 m.	78	30	—	—
Wiedeń 150 złr.	1 m.	96	30	—	—
Wrocław 100 tal.	2 m.	—	—	—	—

Wartość Kuponu bieżącego od Obligów skarbowych rs. 1 kop. 86⅔.
„ „ „ od Listów zastawnych kop. 14⅓.
Nowa rossyjska pożyczka rs. 2 kop. 16⅔.

W drukarni J. Ungra. — Wolno drukować. — Warszawa dnia 7 (19) marca 1856 r. — Starszy Cenzor, sekretarz kolegialny, T. H e r t z.